

Bekjempelse av kanadagullris

Av Inger Sundheim Fløistad

Kanadagullris, *Solidago canadensis*, er en flerårig plante som er i rask spredning, særlig langs veier, jernbane og på andre arealer som ikke skjøttes regelmessig. Opprinnelig kommer kanadagullris fra Nord-Amerika, men arten har vært innført som prydplante til Europa siden 1648 og er således en av de eldste innførte prydplantene våre.

Kanadagullris er spesielt utbredt på Østlandet, men er funnet nord til Nordland.

Arten blir 50-150 cm høy, med gul blomsterstand i august. Stengelen er ofte rødfarget, uten forgreininger og håret øverst. Bladene er sagtannede og smalt lansettformet. Blomsterstanden er pyramideformet, med sprikende greiner og tett med blomsterkurver på oversiden.

Kjempegullris er en annen nærstående innført prydplante som ligner kanadagullris, men kjempegullris har ingen behåring på stengelen og kan bli opp til 220 cm. Utbredelsen er hovedsaklig i Sør-Norge. Begge artene bekjempes på samme måte.

Spredning

Rotsystemet og formeringen til begge disse invaderende gullris-artene er reletivt likt så metodene som her skrives om bekjempelse av kanadagullris, kan også anvendes på kjempegullris.

Plantene sprer seg med frø og med krypende jordstengler (rhizomer), og danner derfor ofte tette bestander. En enkelt blomsterskjerm kan produsere opp til 10 000 frø. Stengel og bladverk skygger ikke ut andre planter i begynnelsen av vekstsesongen, men lenger ut i sesongen er arten dominerende på voksestedet.

Frø fra kanadagullris er svært spiredyktige, lette og spres vanligvis med vind eller ved at frø setter seg fast i utstyr eller folk som ferdes i området. Slått må gjennomføres før blomstring. Om plantene lukes eller slås etter at planta er kommet i blomst, vil de avkappede stenglene likevel kunne utvikle spiredyktige frø. Derfor er det for

seint å sette inn tiltak når planta er i blomst.

Kanadagullris i blomst
Foto: Inger Sundheim Fløistad

Særlig er veg en viktig spredningskorridor, og frø av kanada-gullris kan lett spres for eksempel med kjøretøy til nye vokseplasser. Ved funn av kanadagullris langs vei må det også søkes etter planter utenfor kjent forekomst 1-200 m i kjøreretningen.

Flytting av jordmasser kan bidra til å spre frø og jordstengler. Det bør derfor utvises forsiktighet ved graving og flytting av masser der det er grunn til å tro at det har vokst kanadagullris. Maskiner, utstyr og personlig verneutstyr kan bidra til spredning av frø. Ta forholdsregler og rengjør!

Kartlegging av bestand, målretta tiltak og oppfølging på disse lokalitetene vil være den beste måten å få kontroll med kanadagullris.

Målsetting

Når bekjempelse igangsettes mot kanadagullris, må målsettingen være å gjennomføre tiltakene slik at videre spredning hindres og at forekomsten blir sterkt begrenset eller på sikt varig fjernet fra lokaliteten.

Kanadagullris blir ikke beitet ned.

Foto: Erling Fløistad

Bekjempelsesmetoder

Bekjempelsestiltakene skal utføres minst så godt at ingen planter rekker å utvikle spiredyktige frø. Kanadagullris bør bekjempes før blomstring. Tiltakene for bekjempelse skal være de samme for nyoppdagete, gjenoppdagete og allerede

kjente forekomster.

Bekjempelsesmetoder er luking, slått eller sprøyting.

Luking

Enkeltforekomster og nyetablerte planter av kanadagullris kan lukes. Forekomster med få* eller middels mange* planter lukes. Det grunne rotsystemet gjør den lett å luke. Plantene kan bli liggende på stedet, men etterlates slik at rota ikke har kontakt med jorda, og ingen del av planten får kontakt med rennende vann.

Blomsterstanden er pyramideformet, med sprikende greiner og tett med blomsterkurver på oversiden.

Foto: Erling Fløistad

Slått

Slått, mekanisk nedkapping med grastrimmer, grasklipper eller utleggerarm på traktor, brukes i tette

forekomster med mange* planter. Forekomstene slås så langt ned mot bakken som mulig, slik at man får med unge individer og begrenser gjenveksten. Det mest effektive for slått av kanadagullris er sist i juni. Da vil nye planter som kan vokse frem fra rotsystemet ikke rekke å utvikle nye blomster i løpet av sesongen. Noe mindre effektivt er det å slå kanadagullris tidligere i juni, mens slått på ettersommeren er lite effektivt eller fremmer ytterligere spredning! Det er viktig å følge opp arealer som er nedkappet flere påfølgende år for gradvis å utarme plantene. Utstyr og redskaper må rengjøres før de brukes i områder uten kanadagullris.

Kanadagullris er iøyenfallende og dominerende i blomstringsperioden.

Foto: Erling Fløistad

Bruk av utleggerarm på traktor har vist seg å gi risiko for spredning av frø. Områder med kanadagullris må slås som en egen prosess, slik at en ikke drar med seg frø fra infisert område til områder uten kanadagullris. Renhold av utleggerarm er viktig før den tas i bruk i områder uten kanadagullris.

Mengde kanadagullris pr. lokalitet:

Antatt utgått = ikke funnet på 2-3 år

Få = 1-50 planter eller over 20 meter

mellom hver plante der forekomsten dekker et større område

Middels mange = 50-500 planter eller 2-20 meter mellom hver plante der forekomsten dekker et større område

Mange = over 500 planter eller under 2 meter mellom hver plante der forekomsten dekker et større område

Sprøyting:

Sprøyting bør brukes i minst mulig utstrekning av hensyn til miljøet, spesielt langs vassdrag. Tiltakshaver bestemmer om det ønskes brukt plantevernmidler. Dette kan være aktuelt i store og tette forekomster. Men sprøyting er bare effektivt på små planter og bør derfor brukes tidlig i vekstsesongen eller på gjenveksten etter nedkapping.

Ved sprøyting langs bekkedar og på elvebredder må dispensasjon fra Mattilsynet innhentes hvis plantene står så tett på vannkanten at det er fare for sprøyting over vann.

- Plantene bør behandles tidlig i sesongen, når de er 10-15 cm høye. Aktuelt plantevernmiddel er fluroksypyr (Starane 180) eller et preparat med glyfosat som virksomt stoff.
- Det bør brukes høyeste tillatte dose, se etiketten for det valgte preparatet.
- Plantevernmiddelet skal påføres plantenes blader mest mulig direkte slik at spredningen i naturen begrenses.
- Forekomstene må oppsøkes igjen i juni, juli og august for å sjekke utviklingen av plantene etter den første sprøytingen. Gjenta sprøyting om nødvendig.
- Tiltakene skal skje i henhold til Forskrift om plantevernmidler § 17-22.

- Alle som bruker plantevernmidler skal ha gyldig sprøytesertifikat.
- Arealet som skal behandles, skal merkes med plakat som er godkjent av Mattilsynet når området er åpent for allmenn ferdsel

http://www.mattilsynet.no/mattilsynet/multimedia/archive/00039/Advarseliskilt_for_om_39690a.pdf

Bekjempelse i praksis

Tiltakene gjennomføres på de samme steder/strekninger flere påfølgende år. Tidspunkt for bekjempelse må tilpasses lokale forhold, og sør i landet vil slutten av juni antagelig være best tidspunkt for nedkapping slik det er forklart over i avsnittet om slått.

Alle lokaliteter skal oppsøkes og bekjempes i henhold til ovennevnte kvalitetskrav.

Dersom noen enkeltplanter er i ferd med å utvikle frø, puttes disse i en tett sekk på stedet for senere å bli fraktet til forbrenning. Avblomstrede blomsterstander behandles som frø.

Spredning av frø til nye steder må forhindres. Vær oppmerksom på at frø lett kan spres til nye lokaliteter med maskiner, utstyr og personlig utrustning.

*Kanadagullris tar over i mange veimiljøer.
Foto: Hege Abrahamsen*

Forsiktighetsregler

Personlig utstyr og maskiner må være rene for frø og jord som kan inneholde frø,

etter behandling av den enkelte bestand. Dette er viktig for å hindre spredning av kanadagullris eller andre uønskede organismer til nye steder. Arbeidsredskap og fottøy må derfor rengjøres før de brukes på lokaliteter uten kanadagullris.

Massehåndtering og graving

Dersom det skal graves eller fjernes masser der det er kanadagullris skal disse massene:

- håndteres lokalt slik at plantene ikke spres til nye steder eller
- deponeres i varig deponi
- eller legges som toppmasser på arealer hvor det skal sås gras som klippes regelmessig

Dersom massene skal kjøres bort er det viktig å

- dekke massene godt under transport
- fjerne jord fra bil og maskiner før de tas i bruk andre steder
- levere massene til godkjent varig deponi/mottak med egne rutiner for håndtering av denne typen spesialavfall

Massene skal under ingen omstendigheter benyttes i annen jordproduksjon eller der det skal plantes flerårige vekster.

Rapportering

Tiltakshaver bør kreve rapportering. Ta stilling til hvor ofte logg skal leveres.

- Utarbeid oversikter over hvilke tiltak som har blitt gjennomført, hva som gjenstår av arbeider og dato for hvert tiltak føres fortløpende for hver forekomst for hver bekjempelsesrunde (se forslag til logg på side 5).

- Dersom det oppdages nye forekomster eller utvidelser av eksisterende, bør disse avmerkes på kart og beskrives (dato oppdaget, mengde, utviklingsstadium) og rapporteres til tiltakshaver. Hvis det oppdages forekomster på andres forvaltningsområder som ikke er tilstrekkelig bekjempet, bør også disse rapporteres slik at de ikke bidrar til ytterligere spredning.
- Bygge- og gravearbeider på eller ved kjente forekomster bør rapporteres slik at tiltakshaver kan gjøre utbygging kjent med eventuell fare for spredning.

Registrering av forekomster av kanadagullris (eksempel)

Lokalitet	Dato for tiltak	Bekjempelsesmetode	Mengde før tiltak	Status etter tiltak	Merknad

Forklaring til kolonnene:

- Lokalitet: Beskrivelse av stedet.
- Mengde: få, middels mange eller mange planter
- Status etter tiltak: Angi det umiddelbare resultat av tiltaket eller mengde planter som står igjen. For eksempel *"ingen planter igjen"*, *"alle planter luket"*, *"alle planter påført glyfosat"*
- Merknad: Andre ting som kan være nyttig. For eksempel naturbeskrivelse (skog, eng, landbruksareal, veikant, bekk, nær hager)

Det anbefales at alle funn av kanadagullris legges inn i www.artsobservasjoner.no.

Inger Sundheim Fløistad er forsker ansatt i Bioforsk Plantehelse og FAGUS-rådgiver.

Dette faktaarket er sist oppdatert: 16.04.2010.
Sjekk www.fagus.no/publikasjoner for siste utgave.

Dette FAGUS Fakta er utgitt av FAGUS med finansiell støtte fra Direktoratet for naturforvaltning

